

В. П. Станіславський*

ДОГОВІР КОНТРАКТАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ НАСІННИЦТВА

Раніше такі вчені, як В. М. Батурін, М. А. Боровиков, О. Л. Корнєв, В. Я. Сидоров, В. А. Хохлов¹ визначали особливі умови договору контрактації продукції насінництва та відміні риси правової природи договору контрактації від інших договорів, предметом яких виступала інша продукція. Однак ці особливості були виділені та обґрунтовані в умовах держави СРСР. На сьогоднішній день А. М. Статівка, М. І. Брагинський та В. В. Витрянський² зазначають, що в порівнянні з радянським періодом усі істотні умови договорів змінилися.

Мета статті полягає у комплексному аналізі теоретичних та практичних проблем правового регулювання вирощування і реалізації продукції насінництва за договором контрактації, удосконалення аграрного законодавства та підвищення ефективності насінницької діяльності.

За договором контрактації сільськогосподарської продукції виробник сільськогосподарської продукції зобов'язується виробити визначену у договорі сільськогосподарську продукцію і передати її у власність заготівельнику (контрактанту) або визначеному їм покупцю, а заготівельник зобов'язується прийняти цю продукцію й оплатити її за вказаними цінами відповідно до умов договору (ч. 1 ст. 713 ЦК України)³.

Більш загальне визначення поняття договору контрактації міститься у Господарському кодексі України, що доцільно застосувати у ЦК України. Так, за договором контрактації виробник сільськогосподарської продукції зобов'язується передати заготівельному (закупівельному) або переробному підприємству чи організації (контрактанту) вироблену ним продукцію у строки, кількості, асортименті, що передбачені договором, а контрактант зобов'язується сприяти виробникові у виробництві зазначеної продукції, прийняти і оплатити її (ч. 2 ст. 272 ГК України)⁴.

Положення цих кодексів, що розкривають зміст розглянутого договору, який розглядається, вказують на те, що в ньому повинні передбачатися: вид продукції, кількість, якість, термін, ціна, порядок і умови поставки, а також обов'язок заготівельника вчасно прийняти продукцію, оплатити її, сприяти виробнику у виробництві такої продукції. Окремо про це спеціально вказувалося у роз'ясненні Вищого арбітражного суду України від 12 листопада 1993 р. № 01-6/1205 "Про деякі питання практики розгляду спорів, пов'язаних із поставкою продукції і товарів неналежної якості і некомплектності"⁵. Виходячи з цього, кількість, якість продукції, терміни поставки, ціна повинні бути суттєвими умовами договору.

Необхідно з'ясувати питання про співвідношення умов договору і відносин, що регулюються договором. У правовій літературі простежується декілька підходів до розуміння такого співвідношення. Одні автори вважають, що умови договору складають його зміст⁶. На думку інших, зміст такого договору складають права і обов'язки сторін⁷. Треті автори під змістом договору розглядають сукупність умов, що визначають взаємні права і обов'язки сторін у визначеному зобов'язанні⁸.

* Станіславський В. П., 2008

асистент кафедри аграрного права Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (м. Харків), кандидат юридичних наук

¹ Батурін В. М. Договор контрактации зерновых и масленичных культур. — М.: Агропромиздат, 1988. — 94 с.; Боровиков Н. А. Договор контрактации сельскохозяйственной продукции. — М.: Юрид. лит., 1971. — 174 с.; Корнеев А. Л., Сидоров В. Я., Хохлов В. А. Хозяйственный договор в АПК. — М., 1989. — 126 с.

² Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга вторая: Договоры о передаче имущества. — 4-е изд., стереотипное. — М.: Статут, 2002. — 800 с.; Стативка А. Н. Договоры в агропромышленном комплексе Украины в условиях рынка. — Х.: Право, 1997. — 240 с.

³ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // ВВР. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.

⁴ Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // ВВР. — 2003. — № 18-22. — Ст. 144.

⁵ Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з поставкою продукції і товарів неналежної якості та некомплектних: Роз'яснення Вищого арбітражного суду України від 12 листопада 1993 р. № 01-6/1205 // Вісник Вищого арбітражного суду України. — 1998. — № 1.

⁶ Новицкий И. Б. Основы римского права гражданского. — М.: Юрид. лит., 1972. — 296 с.

⁷ Рутман Л. М. Правовое регулирование кооперированных поставок. — М.: Юрид. лит., 1971. — 151 с.

⁸ Советское гражданское право. Общая часть. — К., 1983. — Т. 1. — 493 с.

Н. О. Боровиков зазначає, що зміст договору контрактації складає сукупність тих умов, згідно з якими сторони дійшли згоди при укладенні договору, а також права і обов'язки учасників зобов'язання по закупівлі сільськогосподарської продукції⁹.

На думку Л. В. Лушпаєвої, зміст будь-якого договору є складним. Він являє собою взаємозв'язок умов договору, що складають його матеріальну основу, і правової форми у вигляді прав і обов'язків¹⁰. З цією позицією не можна не погодитися, оскільки таке розуміння змісту договору опирається на загальнотеоретичні положення.

У літературі по загальній теорії права зазначається, що конкретні правовідносини мають матеріальний зміст і правову форму у вигляді прав і обов'язків. При цьому матеріальний зміст і юридична форма знаходяться у нерозривній єдності, а права і обов'язки як юридична форма мають активний характер¹¹. Тому під цією точкою зору варто розуміти зміст договорів на реалізацію продукції насінництва взагалі і договір контрактації зокрема.

Таким чином, при укладенні конкретного договору контрактації продукції насінництва варто виходити з єдності умов договору, прав і обов'язків, щоб вони юридично належним чином здійснювалися сторонами договору.

Однією зі сторін за договором контрактації виступає виробник насінницької продукції. Однак виробництвом високопродуктивних сортів насіння зернових культур займаються виробники, що є суб'єктами насінництва, яким надане таке право відповідно до Закону України "Про насіння і садивний матеріал". При цьому суб'єктам, що займаються насінництвом (виращуванням) високопродуктивних сортів насіння зернових культур, дається право на виробництво і реалізацію відповідної категорії насіння зернових культур, якщо їх виробничі умови відповідають спеціальним атестаційним вимогам. Ці виробники (насінницькі господарства) на підставі висновків атестації повинні мати паспорт на виробництво і реалізацію високопродуктивних сортів насіння зернових культур відповідних категорій, тобто паспорт на виробництво оригінальних, елітних або репродукційних сортів насіння зернових культур. До того ж виробники, як уже зазначалося, мають бути занесені до Державного реєстру виробників насіння і садивного матеріалу, що веде спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики — Департамент ринку продукції рослинництва і розвитку насінництва Міністерства аграрної політики України.

Іншою стороною за договором контрактації у відповідності зі ст. 713 ЦК України виступає заготівельник (контрактант). Однак при цьому не визначено, кого варто вважати контрактантом (заготівельником). Наприклад, у ЦК Російської Федерації під заготівельником розуміється комерційна організація або індивідуальний підприємець, що здійснює професійну підприємницьку діяльність по закупівлі сільськогосподарської продукції для її наступного продажу або переробки¹². Так, із п. 1 ст. 535 ЦК РФ випливає, що за договором контрактації виробник сільськогосподарської продукції зобов'язується передати вироблену (зроблену) їм сільськогосподарську продукцію заготівельнику — особі, що здійснює закупівлю такої продукції для переробки або продажу.

Необхідно зазначити, що у спеціальній літературі деякі автори до предмета даного договору відносять конкретну продукцію, товари, послуги¹³. Вбачається, що тут допускається поєднання об'єкта і предмета договірної зобов'язання, а це може позначитися на виявленні специфічних ознак договору. Під об'єктом договору розуміють те, з приводу чого виникають договірні відносини. До об'єктів можуть відноситися речі, продукція, послуги, товари, природні об'єкти, духовні цінності та ін. Так, якщо за договором контрактації високопродуктивних сортів насіння зернових культур зазначено, що виробник повинен виростити і передати репродукційне (першої або другої репродукції) насіння пшениці озимої м'якої (*Triticum aestivum*) за назвою "Харківська 37" (03064), виведеної добром гібридної комбінації, врожайність якої складає 24-26 ц/га, утримання білка — 14,3 %, сирої клейковини — 32,8 %, то саме насіння цієї категорії і сорту пшениці буде об'єктом даного договору.

Таким чином, об'єктом за договором контрактації продукції насінництва є насіння визначеної категорії високопродуктивних сортів конкретних зернових культур: пшениці

⁹ Боровиков Н. А. Указ. работа.

¹⁰ Лушпаева Л. В. Цивільно-правові договори на реалізацію сільськогосподарської продукції в умовах переходу до ринку: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Харк. юрид. акад. — Х., 1994. — С. 16.

¹¹ Алексеев С. С. Общая теория права. — М.: Юрид. лит., 1982. — Т. 2. — 360 с.

¹² Брагинский М. И., Витрянский В. В. Указ. работа.

¹³ Боровиков Н. А. Указ. работа; Корнеев А. Л., Сидоров В. Я., Хохлов В. А. Указ. работа; Корниенко В. Н. Правовое регулирование контрактации сахарной свеклы: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Харьков. юрид. ин-т. — Х., 1991. — 10 с.

(озима, ярова), ячменю, рису, вівса, жита, гречки, проса та ін. При цьому показники сортових і посівних якостей насіння повинні відповідати міждержавним або державним стандартам по кожній сільськогосподарській культурі. На сьогоднішній день діє національний стандарт України: насіння сільськогосподарських культур — ДСТУ 4138-2002¹⁴. У розробці нормативних вимог стандартів насіння зернових культур беруть участь науково-дослідні інститути по насінництву і державні насінневі інспекції, що розробляють держстандарти до міжнародних вимог ISO. Стандартом нормуються сортова чистота, проріст насіння визначених зернових культур, що є об'єктом договору контрактації.

Загальновизнаним вважається, що предметом правового регулювання виступають певні суспільні відносини, що виникають між суб'єктами¹⁵. Такий підхід до розуміння предмета права існує з давньоримських часів по теперішній час. При цьому право регулює суспільні відносини через поводження їх суб'єктів. Тому предметом договірних відносин є різні суспільні відносини.

У насінництві виробництво (виращування) відомого заздалегідь сорту насіння зернових культур здійснюється із застосуванням спеціально передбачених способів і методів для конкретної культури. Виробник відповідного сорту насіння зобов'язаний додержуватися спеціальних способів виращування з метою одержання обговореного у договорі контрактації визначеного сорту насіння із усіма властивими йому ознаками, властивостями і показниками якості. Вчинення виробником таких дій знаходяться за межами договірних відносин, однак це дозволяє одержати необхідне насіння визначеного сорту зернових культур. Таким чином, предметом договору контрактації продукції насінництва є відносини по реалізації насіння визначеної категорії конкретних сортів зернових культур.

За договором контрактації під реалізованою продукцією насінництва варто розуміти ту продукцію, що ще має бути виращена (зроблена, створена) у майбутньому, тобто на момент укладання даного договору у виробника (насінницького господарства) такої продукції немає. Дане положення є істотним, оскільки якби така продукція була на момент укладання договору контрактації, то ці відносини були б оформлені іншим договором, наприклад договором поставки або купівлі-продажу.

Важливою умовою договору контрактації є те, що продукція насінництва повинна бути передана у власність контрактанта або на його вимогу третій особі — одержувачу. При цьому одержувачем виступає аграрний товаровиробник, що спеціалізується на виращуванні зернових культур. Отримана у результаті цього насінницька продукція розрахована на задоволення потреб кінцевого споживача.

Контрактантом може бути держава в особі спеціально уповноваженого нею органу виконавчої влади з питань аграрної політики України для формування державного резервного насінневого фонду (ст. 13 Закону України "Про насіння і садивний матеріал"). Необхідно зазначити, що Державний резервний насінневий фонд створюється для забезпечення насінням районів, що не виробляють власне насіння або мають обмежені можливості їхнього виробництва, надання допомоги у випадку знищення або ушкодження насінневих посівів внаслідок стихійного лиха, забезпечення сортовиробництва, сортозаміни і реалізації насіння за міжнародними договорами.

Крім того, держава за договором контрактації може закупити високопродуктивне насіння зернових культур для підтримки або повного забезпечення сільськогосподарських підприємств високоврожайним насінням з метою одержання стійкого, більш високого врожаю зернових культур у визначеному регіоні України.

Тут доречно зазначити, що у ГК України (ч. 1 ст. 272) закріплене положення, відповідно до якого державна закупівля сільськогосподарської продукції здійснюється за договорами контрактації, які укладаються на основі державних замовлень на поставку державі сільськогосподарської продукції. Отже, така закупівля можлива і стосовно продукції насінництва. У той же час зміст терміна "закупівля" у ГК України не розкритий, а у ЦК України та Законі України "Про насіння і садивний матеріал" цей термін взагалі не вживається.

На відміну від українського законодавства, у ЦК РФ є спеціальний параграф "Поставка товарів для державних потреб", а також діє Закон РФ № 53-ФЗ "Про закупівлю і поставку сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства для державних

¹⁴ ДСТУ 4138-2002 "Насіння сільськогосподарських культур. Методи визначення якості": Затв. наказом Держспоживстандарту України від 28.12.2002 р. № 31 // Каталог нормативних документів. — К., 2004. — 640 с.

¹⁵ Алексеев С. С. Теория права. — М., 1994. — 224 с.

потреб”, у якому закупівля зазначається як форма організованого придбання державою сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства у товаровиробників (постачальників) для наступної переробки або реалізації споживачу (покупцю) на взаємовигідних договірних умовах.

Вважається, що термін “закупівля” допускає форму придбання зацікавленою особою конкретно визначеного товару або продукції в іншій особі. Відносини, що виникають при цьому, можуть мати як тривалий (довгостроковий), так і короткостроковий характер. Тому термін “закупівля” є узагальнюючою категорією стосовно понять “купівля-продаж”, “поставка” “контрактація”. Тому закріплення положень щодо державної закупівлі сільськогосподарської закупівлі за договором контрактації є недоцільним.

Більш прийнятним було б запозичити досвід законодавця Російської Федерації і закріпити у ЦК України параграф “Поставка (закупівля) продукції для державних потреб”, аналогічно чинному Закону України “Про поставку продукції для державних потреб”¹⁶.

Укладений договір контрактації на вирощування високопродуктивного насіння зернових культур слугує юридичною основою належного виконання зобов’язань. За економічним змістом договір контрактації є купівлею-продажем, тому, як уже зазначалося, він закріплений ЦК України в главі “Купівля-продаж”. Однак даний договір є самостійним договором у системі цивільно-правових договорів, має юридичні ознаки й окрему правову регламентацію, що обумовлено специфікою й особливостями виробництва, збереження, транспортування і реалізації насінницької продукції. Основне призначення договору контрактації високопродуктивного сортового насіння як правової форми, що опосередковує економічні господарські відносини виробників і споживачів високопродуктивного сортового насіння зернових культур, полягає у тому, щоб шляхом конкретизації умов, прав і обов’язків сторін забезпечити ефективне використання високопродуктивного сортового насіння зернових культур в аграрному виробництві.

Договір контрактації, як зазначає В. М. Батурін, за юридичною природою є складною формою, він регулює виникаючі товарно-грошові, майнові і навіть організаційні відносини у сфері сільськогосподарського виробництва. Договір регулюється нормами декількох правових галузей. Безперечно, однією з них є цивільне право¹⁷. На сьогоднішній день більш повно ці відносини за договором контрактації регулює господарське право, про що свідчить зміст норм у ГК України (ст.ст. 272-274). На відносини за цим договором поширюються також норми адміністративного права, що пов’язано з державною закупівлею зазначеної насінневої продукції (сортового насіння) за договором контрактації на основі держзамовлення, а ці відносини знаходяться в нерозривному зв’язку з організаційно-управлінськими відносинами.

А. М. Статівка вказує, що державне замовлення за його правовою природою варто розглядати як адміністративний акт, розрахований на визначених суб’єктів, що враховує у пом’якшеній формі положення ринку¹⁸.

В. З. Янчук відзначає, що договір контрактації — одна з правових форм залучення до державних ресурсів продовольства і сировини аграрних підприємств усіх форм власності й організаційно-правових форм господарювання¹⁹.

У той же час необхідна умова договору контрактації продукції насінництва — термін виконання виробником зобов’язання про передачу контрактанту (покупцю) цієї продукції, виходячи з особливостей виробництва і способу одержання даного виду продукції з урахуванням місцевих умов. Якщо у зобов’язанні встановлений термін його виконання, то воно підлягає виконанню в цей термін (ч. 1 ст. 530 ЦК України).

Строки передачі насінницькими господарствами (виробниками) продукції насінництва повинні бути визначені при укладенні договорів контрактації. Строки передачі зазначеної продукції через сезонність виробництва встановлюються, як правило, на період збору врожаю і після її необхідної апробації та хімічної обробки. Тому не можна погодитись з позицією окремих авторів, відповідно до якої з вступом у силу нового ЦК України ціна і термін перестають бути істотними умовами договору, оскільки механізм їхнього визначення, у випадку відсутності у договорі, встановлений у цьому Кодексі²⁰.

¹⁶ Про поставки продукції для державних потреб: Закон України від 22.12.1995 р., із змінами, внесеними Законом України від 15.05.2003 р. // ВВР. — 1996. — № 3. — Ст. 9.

¹⁷ Батурін В. М. Указ. работа.

¹⁸ Статівка А. Н. Указ. работа.

¹⁹ Аграрное право Украины / За ред. В. З. Янчука. — К., 1996. — 560 с.

²⁰ Омоха В. Г. Цивільно-правовий договір: поняття, функції та система: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — К., 2003. — 20 с.

Слід зазначити, що зміст прав і обов'язків сторін за договором контрактації обумовлений характером економічних відносин між виробником і споживачем насінницької продукції, а також роллю державних закупівель даної продукції на основі державного замовлення. Все це впливає на розширення обов'язків споживача у відносинах виробника. Наприклад, такі обов'язки контрактанта (споживача, заготівельника), як забезпечення видачі авансів насінницькому господарству (виробнику), надання допомоги в організації виробництва продукції насінництва, у підготуванні до її збуту, транспортування, збереження й ін. прямо закріплюються у конкретному договорі контрактації.

У договорі контрактації обов'язок сільськогосподарського товаровиробника (контрактанта) по наданню допомоги в організації виробництва високопродуктивного сортового насіння зернових культур насінницькому господарству на сьогоднішній день дещо ускладнений, оскільки самі сільськогосподарські товаровиробники потребують допомоги з боку як держави, так і насінницьких господарств. Єдине, чим можуть допомогти сільськогосподарські товаровиробники в організації виробництва високопродуктивного насіння зернових культур, так це у наданні насінницькому господарству своєї земельної ділянки для виробництва, вирощування сільськогосподарської продукції. Надати безпосередню допомогу по виробництву високопродуктивного насіння зернових культур насінницьким господарствам і іншим сільськогосподарським товаровиробникам, що потребують високопродуктивного посівного матеріалу насіння, у змозі тільки держава, шляхом надання відповідних субсидій, дотацій із державного бюджету, допомоги у придбанні сільськогосподарської техніки, забезпеченні необхідною науковою літературою і кваліфікованими кадрами.

Звертає на себе увагу те, що ЦК України у параграфі “Контрактація сільськогосподарської продукції” не передбачає конкретну сторону, на яку покладений обов'язок по доставці сільськогосподарської продукції, тобто відсутня норма, що регламентує, чийм транспортом буде здійснюватися доставка продукції, у т. ч. продукції насінництва. За згодою сторін доставка високопродуктивного насіння зернових культур може здійснюватися як транспортом насінницького господарства (виробника), так і транспортом сільськогосподарського товаровиробника (контрактанта) або ж найманим транспортом. Відсутність у законодавстві України чіткої правової норми, що регулює питання щодо транспортування насіння, нерідко породжує суперечки між сторонами, що у кінцевому підсумку позначається на цілості і якості високопродуктивного насіння зернових культур. У даний час сільськогосподарські товаровиробники не мають у своєму розпорядженні достатньої кількості транспортних засобів, що відповідають державним вимогам по перевезенню зернових культур відповідно до Правил перевезення продукції сільського господарства (п. 19)²¹. У насінницьких господарствах також недостатньо транспортних засобів, оскільки основна частина транспорту зайнята на період збору врожаю зернових культур. Тому деякі господарства змушені залучати автотранспортні підприємства до доставки насінневої продукції.

При цьому слід зазначити, що контрактант одержує високопродуктивне насіння зернових культур від виробника в його приймальних пунктах, звідки і здійснюється транспортування продукції насінництва, причому ці приймальні пункти повинні відповідати державним стандартам зберігання продукції насінництва.

Приймання насінницької продукції займає важливе місце у заготівельному процесі. Для забезпечення належного визначення місця, часу, строків приймання, кількості, якості, кола осіб, що приймають продукцію, оформлення документів і т. д. забезпечує необхідний порядок приймання насінницької продукції.

Відповідно до договору контрактації на вирощування високопродуктивного насіння зернових культур контрактант (сільськогосподарський товаровиробник) повинен правильно визначити, тобто перевірити, не тільки кількість, але і якість високопродуктивного насіння зернових культур, що надходять. Зв'язано це з тим, що при виявленні нижчої якості або меншої кількості високопродуктивного насіння зернових культур виробник зобов'язаний зробити цінову знижку за якість або за кількість, якщо контрактант бажає залишити дану насінницьку продукцію у себе. Або ж контрактант (сільськогосподарський товаровиробник) робить цінову надбавку на отриману продукцію за вищу якість або більшу кількість, ніж передбачено у договорі, за умови, що контрактант бажає залишити цю насінницьку продукцію такої якості і кількості у себе.

²¹ Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: Наказ Міністерства транспорту України від 14.10.1997 р. № 363 // ОВУ. — 1998. — № 8. — Ст. 283.

Показники якості високопродуктивного насіння зернових культур можна підрозділити на загальнозначущі, тобто характерні для усіх видів заготівельних культур і специфічні. До перших відносяться свіжість, колір, запах, смак, вологість, засміченість, зараження шкідниками, до других — дані про натуру, клейковину, кислотний показник та ін. Спочатку визначають загальнозначущі ознаки, а потім з урахуванням цільового призначення партії встановлюють специфічні показники, властиві визначеній категорії і конкретному виду високопродуктивного насіння зернових культур і передбачені державними стандартами. Ціль цього заходу — забезпечити всі посіви сільськогосподарських культур високопродуктивним сортовим насінням, що відповідає своїми якостями Державному стандарту (ДСТУ)²². Від якості високопродуктивного сортового насіння зернових культур залежать прибутки не тільки насінницьких господарств, але і прибутки сільськогосподарських підприємств, що виробляють продовольче зерно.

ЦК України містить правову норму, що встановлює відповідальність сторін за договором контрактації за невиконання або неналежне виконання прийнятих ними зобов'язань за договором.

У правовій науці під юридичною відповідальністю сторін у господарських відносинах розуміється встановлена правовою нормою міра державного примусу, застосована до відповідача господарським судом за невиконання або неналежне виконання прийнятих ним на себе зобов'язань за договором. У літературі єдиної думки про поняття юридичної відповідальності не існує. На думку В. М. Батуріна, найбільш поширеним і кращим є положення про те, що відповідальність — це реалізація санкцій у зобов'язаннях, встановлених законом або договором із застосуванням до боржника у випадку невиконання або неналежного виконання зобов'язання²³.

В. М. Батурін відзначає, що цілі цього виду юридичної відповідальності — досягнення реального виконання договірних зобов'язань, недопущення порушення договору контрактації. Забезпечити дотримання і виконання умов названого договору — таке головне призначення відповідальності за цим договором²⁴.

Майнова відповідальність за невиконання або неналежне виконання зобов'язань за договором контрактації як конкретні правовідносини виникає внаслідок порушення правових норм, у тому числі договірних характеру, що регулюють закупівлю сільськогосподарської продукції. Укладання даних двосторонніх правових відносин є юридичним обов'язком винної сторони нести несприятливі майнові наслідки за невиконання або неналежне виконання прийнятих на себе зобов'язань. Питання відповідальності вирішуються або в претензійному, або в судовому порядку²⁵.

Майнова відповідальність сторін за порушення зобов'язань за договором контрактації високопродуктивного насіння зернових культур встановлена в двох формах:

- 1) у формі неустойки (штраф, пеня), що виступає засобом забезпечення виконання зобов'язань, що виникають із даного договору;
- 2) у формі відшкодування збитків.

Висновки полягають в тому, що аналіз окремих положень, щодо змісту договору контрактації продукції насінництва, вказує на його особливості:

- а) об'єктом такого договору є насіння визначеної категорії високопродуктивних сортів зернових культур, що є продукцією у сирому виді, яка пройшла лише первинну, саму необхідну обробку;
- б) предметом договору контрактації виступають відносини по реалізації насіння визначеної категорії конкретних сортів зернових культур;
- в) продавцем відповідно до такого договору є виробник насінницької продукції — суб'єкт насінництва;
- г) покупець за договором — державний орган або уповноважена ним юридична особа публічного права, а також юридичні особи приватного права, що є аграрними товаровиробниками;
- д) договором може передбачатися надання контрактантом допомоги виробнику насіннєвої продукції.

²² ДСТУ 4138-2002 "Насіння сільськогосподарських культур. Методи визначення якості": Затв. наказом Держспоживстандарту України від 28.12.2002 р. № 31 // Каталог нормативних документів. — К., 2004. — 640 с.

²³ Батурін В. М. Указ. работа.

²⁴ Там же.

²⁵ Там же.